

Kleine pimpernel (*Sanguisorba minor Scop.*)

We treffen het wel meer aan bij bijenplanten: onopvallende bloemen waarop je nu niet direct bijen op zou verwachten en toch bijenbezoek. Dat is ook het geval bij de kleine pimpernel. Hieruit blijkt ook weer het brede scala aan bloemsoorten dat door de honingbij wordt bezocht.

Op kalkrijke en humusarme grond

De kleine pimpernel behoort tot het geslacht pimpernel (*Sanguisorba* L.) van de rozenfamilie (Rosaceae). Het geslacht telt ongeveer 26 soorten die groeien in de gematigde streken van het noordelijk halfrond, de meeste in Europa en Azië. In ons land zijn er twee soorten inheems, behalve de kleine pimpernel ook nog de grote pimpernel (*Sanguisorba officinalis* L.). De kleine pimpernel komt het meest voor in Zuid-Limburg en langs de grote rivieren. Hij gedijt het best op een kalkrijke humusarme grond.

Overblijvend

De plant is overblijvend en heeft een bladrozet en rechtopgaande met bladeren bezette stengels die zich bovenaan vertakken. De bladeren hebben een oneven aantal kort gesteelde blaadjes met een gezaagde rand. Opvallend is het iets terugliggende tandje aan het eind van de blaadjes van de bladen van het bladrozet.

In mei en juni staat de kleine pimpernel in bloei. De bloemen verschijnen aan het einde van de stengels en staan dicht bij elkaar in een korte aar, die aan het begin van de bloei rond en tegen het eind eivormig is. In een bloeiwijze vinden we een variatie aan bloemtypen. Bovenaan zitten vrouwelijke bloemen (zonder meeldraden) en onderaan mannelijke (zonder stampers). Daartussen kunnen we tweeslachtige bloemen aantreffen. Er zit geen regelmaat in het tot bloei komen van de bloemen in een bloeiwijze. In het ene geval openen de bloemen zich achtereenvolgens van boven naar beneden en in het andere andersom. In beide gevallen zal door het opeenvolgend in bloei komen van de bloemen zelfbestuiving worden tegengegaan.

Veel stuifmeel geen nectar

In de bloemen is niet duidelijk een bloemkelk en een bloemkroon te onderscheiden, we spreken daarom van bloemdekbladen. Er zijn 4 van die bladen. Ze zijn

groen van kleur en hebben een rode of witte rand. Op het vruchtbeginsel staan twee stijlen die aan het eind grote rode kwastvormige stempels dragen. De vele meeldraden hebben een lange rode helm draad waardoor de helmknoppen ver buiten de bloem rijken. De helmknoppen zijn licht citroengeel. Er wordt geen nectar afgescheiden; het nectarium dat bij de naaste verwant, de grote pimpernel, rond de stijl is gelegen, is bij de kleine pimpernel rudimentair aanwezig.

Van insectenbloeier naar windbloeier

De kleine pimpernel is een ongewone verschijning binnen de familie, en ook binnen het geslacht. Van oorsprong was de plant een insectenbloeier maar in de loop ter tijd heeft de plant zich tot windbloeier ontwikkeld. De bloemen hebben veel kenmerken van een windbloeier gekregen in de vorm van onopvallende groene bloemdekbladen, een stempel met een groot oppervlak dat het opvangen van stuifmeel begunstigt, veel meeldraden met lange helmraden, het ontbreken van nectar, en tenslotte kleine gladde stuifmeelkorrels die niet aan elkaar kleven.

Bijenbezoek

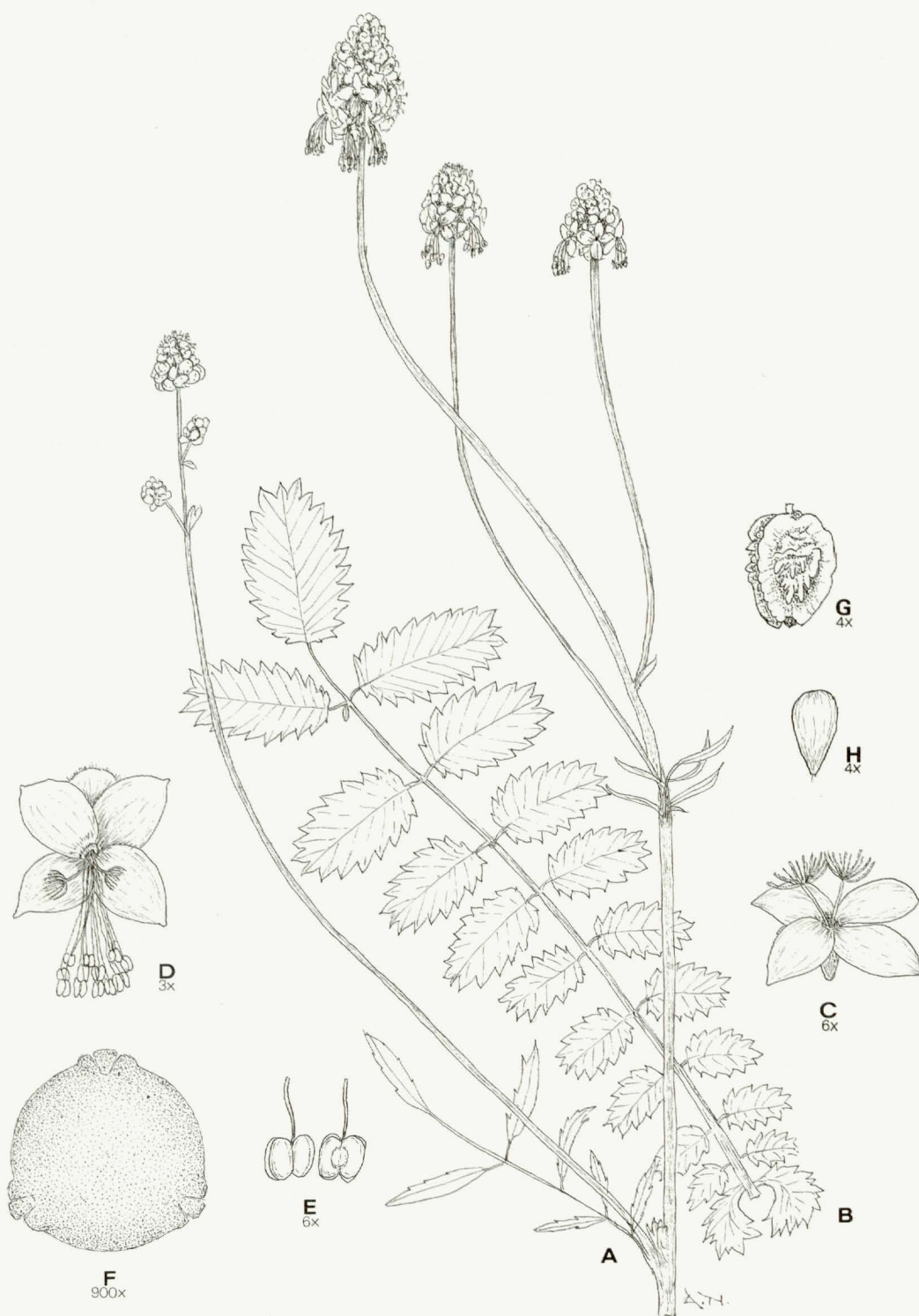
Bij zonnig en droog weer worden de bloemen massaal door bijen bezocht, er valt namelijk veel stuifmeel te verzamelen. De stuifmeelklompjes zijn lichtbruin van kleur. Behalve door de wind zal de kleine pimpernel ongetwijfeld ook door de honingbij bestoven worden. Iets van het oorspronkelijke van de plant is daardoor nog bewaard gebleven.

Schijnvrucht

Een deel van de bloemas, in de vorm van de bloembodem, is met het vruchtbeginsel vergroeid. Samen groeien ze na bestuiving uit tot de wand van een schijnvrucht waarin twee eenzadige nootjes tot ontwikkeling kunnen komen. De schijnvrucht heeft in doorsnede een vierkante vorm met op de hoeken vleugels. Op grond van de vorm van de schijnvrucht wordt de soort in drie ondersoorten verdeeld.

Literatuur

Hesse, M. (1979). Entstehung und Auswirkungen der unterschiedlichen Pollenklebrigkeit von *Sanguisorba officinalis* und *S. minor*. Pollen et Spores 21(4): 399-413.

Kleine pimpernel (*Sanguisorba minor* L.)

A bloeiwijze; B blad van bladrozet; C vrouwelijke bloem; D tweeslachtige bloem; E helmknoppen; F stuifmneelkorrel (polair); G schijnvrucht; H nootje